

se rast nastavi, kvaliteta života počinje opadati. To je situacija u kojoj se sada nalazimo.

SAD je najdramatičniji primjer koji možete pronaći. Naslov jednog od poglavlja moje knjige *Raskrinkana ekonomija*, koja će biti objavljena ovoga mjeseca u Engleskoj, je *Sjedinjene Države, podrazvijena nacija*, što je nova kategorija. Imamo razvijene, podrazvijene i one u razvoju. A SAD je primjer zemlje, u kojoj 1 % Amerikanaca živi sve bolje i bolje, a 99 % sve lošije i lošije, i to na svim područjima života. Postoje tisuće ljudi koji spavaju u automobilu parkiranom ispred kuće koja je nekoć bila njihova. Milijuni ljudi su sve izgubili. No, špekulantima koji su proizveli cijeli ovaj nered, njima ide fantastično. Nemaju nikakvih problema.

Kako biste to preokrenuli?

Ne znam kako to okrenuti. Mislim da će se okrenuti samo od sebe, ali na katastrofični način. Možda milijuni ljudi odjednom izađu na ulice u SAD-u i počnu razbijati. To se lako može dogoditi. Ne znam, situacija je apsolutno dramatična, apsolutno dramatična.. To bi trebala biti najmoćnija zemlja na svijetu, a čak i u ovakvim uvjetima nastavlja s tim glupim ratovima, troše sve više, više milijuna i trilijuna. Trinaest milijardi dolara za špekulante, a nijedan cent za ljude koji su izgubili svoje domove. Kakva je to logika?

*Pod geslom
"NIJE BITNA POBJEDA - PLIVAJTE ZA SEBE!"*

održan je 30. srpnja 2011.

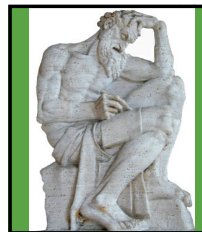
XI. MEĐUNARODNI AMATERSKI PLIVAČKI MARATON

VRBNIK - RISIKA

- * nastupio je 31 plivač,
- * osim iz Hrvatske, natjecatelji su bili iz Kanade, SAD, Švicarske, Nizozemske, Austrije i BIH,
- * do starta je padala lagana kiša, a onda se razvedrilo i bilo sunčano,
- * poslije maratona bila je uobičajena dodjela nagrada i druženje sudionika uz zakusku.

Izdaje: ŽUPNI URED RISIKA, 51516 Vrbnik; e-mail: nikola.radic@ri.t-com.hr

SVETO IME

župni bilten - RISIKA

XIX. NEDJ. KROZ GOD. - 07.VIII.2011.

Broj: 32(219)

*Današnje evanđelje
Mt 13, 44-52*

**"Gospodine, spasi me!"
"Ma lovjerni, zašto si posumnjao?"**

Tko god u nevolji "znade" pružiti ruku Gospodinu sigurno neće 'potonuti'.
No nisam siguran da će Gospodin prihvatiti ruku koja mu se pruža "s figom u džepu".

ZAR NE TREBAMO SVI?

Baš sam se vratio s puta te sam parkiran ispred trgovačkog centra čekao suprugu da završi s poslom. Čekajući je tako da izađe, krpom sam brisao prljavo vjetrobransko staklo automobila. S druge strane parkirališta približavao mi se čovjek, po svemu sudeći, skitnica. Iz njegova izgleda dalo se zaključiti kako nema ni auto ni kuću ni čiste odjeće ni novca. Postoji vrijeme kada se osjećate velikodušno, ali postoji i vrijeme kad jednostavno ne želite da vas smetaju. Ovo je bio jedan od tih „ne gnjavi me” dana.

„Nadam se da me neće tražiti novac”, pomislio sam. I nije. Prišao je i sjeo na pločnik pored stajališta za autobus iako je izgledao kao da si ni kartu ne bi mogao priuštiti. Nakon par minuta je progovorio.

„Imate jako lijep auto”, rekao je. Iako odjeven u prnje, odisao je dostojanstvom. Njegova tanka i prljava svijetla brada, uz to što mu je grijala lice, činila je da izgleda nekako toplo.

„Hvala”, odgovorio sam i nastavio brisati automobil. On je sjedio tako u tišini dok sam ja radio. Očekivano traženje novca nije se dogodilo. I dok je tišina među nama postajala sve veća, nešto iznutra mi je reklo: „Pitaj ga treba li kakvu pomoć?”

Bio sam siguran kako će odgovoriti „Da”, ali sam svejedno odlučio slijediti taj unutarnji glas. „Trebate li kakvu pomoć?”, upitao sam. Odgovorio je s četiri jedno- stavne, ali duboke riječi koje nikada neću zaboraviti. Mi često tražimo mu- drost u velikanima, očekujemo je od ljudi visokog obrazovanja i dostignuća. Od čovjeka koji je sjedio na rubu pločnika očekivao sam jedino njegovu prljavu ruku ispruženu za milostinjom. Umjesto toga, odgovorio je s četiri riječi koje su me potresle.

„Zar ne trebamo svi?”, rekao je. Osjećao sam se uzvišeno i moćno, uspješno i važno, iznad skitnice s ulice, sve dok me te četiri riječi nisu udarile poput metka.

Zar ne trebamo svi? Ja sam trebao. Možda ne za autobusnu kartu ili konačište, ali trebao sam pomoć. Posegnuo sam za novčanikom i dao mu ne samo dovoljno za autobusnu kartu već i za topli obrok i konačište za taj dan. Te četiri male riječi i dalje zvone u mojim ušima. Bez obzira koliko puno imao, bez obzira koliko si postigao, ti također trebaš pomoć. Bez obzira koliko malo imao, bez obzira koliko si opterećen problemima, čak i da si bez novca i mjesta za spavanje, možeš pomoći. Čak i da je riječ samo o komplimentu, možeš ga dati. Nikad ne znaš kad ćeš sresti ljude koji se čine da imaju sve. Oni čekaju da im pružiš ono što oni nemaju, drugačiji pogled na život, tračak nečeg prekrasnog, kratki odmor od svakodnevnog kaosa u ovom rastrganom svijetu. Možda je taj čovjek bio samo skitnica. A možda je bio više od toga. Možda je poslan od sile koja je velika i mudra, da bi nas poučio. Možda je Bog pogledao na Zemlju, pozvao anđela, obukao ga poput skitnice i rekao: „Odi, pomози onom čovjeku koji čisti auto, potrebna mu je pomoć.” Zar ne trebamo svi?

Dakle, što vam daje nadu? U svemu ovome što ukazuje na naš izravni put u katastrofu ima li neka sila koja djeluje suprotno?

Ne znam. To je samo nada. Vjerujem da, ako se nešto uistinu bude promijenilo, tome će, nažalost, prethoditi nešto još dramatičnije, te će onda možda doći do reakcije. Ali sada, sada se moramo promijeniti. Tko zna? Mnogo se priča o 2012. g. O njoj na pr. govori i Majanski kalendar.... Ne znam što bi to moglo biti, ali možda se nešto dogodi pa započnemo novu eru malo prosvjetljeniju nego što je ova sada.

Što Vam - iz iskustva u siromašnim zajednicama u kojima ste radili i živjeli - daje nadu?

Solidarnost među ljudima, međusobno poštovanje i međusobno pomaganje. Bez pohlepe. Te “vrijednosti” nema u siromaštvu. A pomislili biste da će pohlepe tamo biti više nego drugdje, da pohlepa pripada ljudima koji nemaju ništa. Međutim, upravo je suprotno. Što imaš više, postaješ pohlepniji. Cijela ta kriza proizvod je pohlepe. Pohlepa je prevladavajuća vrijednost u svijetu danas i dok god se tako nastavi, mi nemamo izgleda.

Koja biste načela Vi učili mlade ekonomiste?

Principi ekonomije kakva bi trebala biti bazirani su na pet postulata i jednoj fundamentalnoj vrijednosti.

Prvo: ekonomija treba služiti ljudima, a ne ljudi ekonomiji.

Drugo: razvoj se odnosi na ljude, a ne na objekte.

Treće: rast nije istoznačan razvoju, a razvoj ne podrazumijeva nužno rast.

Četvrto: nikakva ekonomija nije moguća bez ekosustava.

Peto: ekonomija je podsustav većeg ograničenog sustava, biosfere, te stoga beskonačan rast nije moguć.

A fundamentalna vrijednost koja će nositi novu ekonomiju mora biti da nikakav ekonomski interes ni pod kojim uvjetima ne može biti iznad važnosti života.

Kada kažem život, ne mislim samo na ljudska bića, zato što je za mene u središtu čudo života u svim svojim manifestacijama. Ali kada je u pitanju ekonomski interes, mi zaboravimo život, ne samo drugih bića, već i ljudskih. Ako se pogledom prijeđe ta lista, od jedne točke do druge, vidimo da je ono što je danas na djelu potpuno suprotno svakoj točki.

Možete li nam pobliže objasniti treću točku, rast i razvoj?

Rast je kvantitativna akumulacija. Razvoj je oslobađanje kreativnih mogućnosti. Svaki živući sustav u prirodi raste do određene točke i zatim prestaje rasti. Vi ne rastete više, kao ni ja. Ali i dalje se razvijamo. U protivnom ne bismo sada ovdje razgovarali. Dakle, razvoj nema granica. Rast ima granicu. To je jako velika stvar koju ekonomisti i političari ne razumiju. Oni su opsjednuti fetišem gospodarskog rasta.

Autor sam poznate *hipoteze praga*, koja kaže da u svakom društvu postoji razdoblje u kojem gospodarski rast, konvencionalno shvaćen ili ne, doprinosi poboljšanju kvalitete života. Ali samo do određene granice, praga iza kojeg, ako

Da ste u poziciji moći, što biste učinili da bi se izbjegla katastrofa?

Problem počinje na sveučilištima. Sveučilišta su postala suučesnik u održavanju svijeta kakvog ne želimo. Sveučilišta ekonomije ne učite nešto drugo, kako očekivati od njih da promijene nešto kad budu profesionalci. To je nemoguće. Kada sam ja studirao u ranim pedesetima, bilo je drugačije. Imali smo bazične kolegije kao povijest ekonomije i povijest ekonomske misli koji više ne postoje u *curriculumu* studija. Vi to ne trebate znati. To nije potrebno. Nije potrebno znati što su ekonomisti prije našeg vremena mislili. Ne, sada mi to znamo sigurno i to vrijedi zauvijek. To je arogancija. To prestaje biti disciplina, prestaje biti znanost i postaje religija. To je neoliberalna ekonomija danas.

Prije svega mi trebamo kulturne ekonomiste koji znaju otkuda potječu, kako su se ideje razvijale. Drugo, trebamo ekonomiju koja vrlo jasno razumije sebe kao podsistem šireg sustava, biosfere, koja je ograničena, iz čega je jasno da je beskonačan rast nemoguć. I treće, trebamo sustav koji shvaća da ne može funkcionirati bez uvažavanja ekosustava. Ekonomisti ne znaju ništa o ekosustavu. Ne znaju ništa o termodinamici, ni o bioraznolikosti. U tom su pogledu totalni ignoranti, a ja stvarno ne vidim da bi ekonomistu nanijelo štetu ako bi znao da, ako pčele izumru, i on će izumrijeti također, jer ne će biti više hrane za njega. Ali ekonomisti ne znaju da mi potpuno ovisimo o prirodi. Za njih je priroda podsustav ekonomije, što je sasvim ludo.

Zatim, treba dovesti potrošnju bliže proizvodnji. Ja živim na dubokom jugu Čilea, fantastičnom području za proizvodnju mliječnih proizvoda. Međutim, u hotelu u kojem sam bio prije nekoliko mjeseci za doručak sam dobio maslac iz Novog Zelanda. Nije li to ludo? A zašto? Zato što ekonomisti ne znaju kako izračunati stvarne troškove. Dovedi maslac s udaljenosti od 20.000 kilometara na mjesto gdje se proizvodi jako dobar maslac pod izgovorom da je jeftiniji je kolosalna glupost, zato što ne uzima u obzir koji je utjecaj na okoliš imalo 20.000 kilometara transporta. Uz to: jeftiniji je zato što je subvencioniran, pa je ovo i očigledan primjer gdje se vidi da cijene nikad ne govore istinu. Sve su to trikovi koji čine enormne štete. Ako se potrošnja približi proizvodnji, jest ćemo kvalitetniju hranu. Znat ćemo otkuda dolazi. Možda ćemo poznavati osobu koja ju je proizvela. Tako se stvar humanizira. Ali praksa ekonomista danas je totalno dehumanizirana.

Ne mislite li da će nas Zemlja natjerati na drugačiji način razmišljanja, da se bližimo kraju?

Neki utjecajni znanstvenici tvrde slično, ali ja nisam još stigao do te točke. Ne mislim da je konačna presuda da za nekoliko desetljeća čovječanstva više neće biti, ali nismo ni daleko. Reći ću da smo prešli jednu od tri rijeke. Zastrašujuće je kako se količina katastrofa gomila posvuda u svim oblicima: oluje, potresi, erupcije vulkana... Zastrašujuće je, ali mi i dalje nastavljamo istim putem.

"EKONOMIJA BOSIH NOGU"

Odlučio sam prenijeti ovaj interview našim čitaocima, makar on probija uobičajeni okvir ovog listića - fizički, a donekle i misaoni. Današnji čovjek zapadne civilizacije i mentaliteta (a tu bez ostatka spadamo i mi!) najčešće nije uopće svjestan kako i sam sudjeluje u stvaranju jedne ekonomske klime kojom si stalno i sve više steže omču oko vrata. Jer, ne radi se samo o onima koji 'planiraju' svjetsku ekonomiju. Radi se i o svakodnevnom 'ekonomskom' razmišljanju kojim su okupirane naše glave.

Ovaj interview može pažljivom čitaocu koji prati današnja svjetska zbivanja mnogo pomoći da ih i bolje razumije - i unutar njih sebe i svoja shvaćanja i postupke.

"Cijela kriza je proizvod pohlepe. Pohlepa je danas prevladavajuća vrijednost u svijetu i ako se tako nastavi, s nama je svršeno", upozorava Manfred Max-Neef, čileanski ekonomist koji se zalaže za drukčiji, sveobuhvatni pristup toj znanosti, a onda dakako i praksi.

"Ekonomija treba služiti ljudima, a ne ljudi ekonomiji", kaže on.

*Manfred Max-Neef je međunarodno priznanje zaslužio pisanjem o razvojnim alternativama. Osvojio je [Right Livelihood Award](#), nagradu koja se naziva i alternativnim Nobelom, još 1983. Povodom 30 godina dodjeljivanja te nagrade [intervjuirala](#) ga je u Bonnu (Njem.) **Amy Goodman** (iz *SAD-a*) za [Democracy Now!](#), a *H-Alter* donosi prijevod ovog razgovora, ... Ovdje ga prenosimo*

Što je to "ekonomija bosih nogu"?

To je metafora, ali metafora koja je proizašla iz konkretnog iskustva. Deset godina sam radio u područjima ekstremnog siromaštva u različitim dijelovima Južne Amerike. Jednoga dana u indijanskom selu u peruanskom gorju je jako kišilo. Stajao sam u slamu, a preko puta mene u blatu je stajao drugi čovjek. Pogledali smo se. On, nizak tip, mršav, gladan, bez posla, uzdržava petero djece, ženu i baku. I ja, fini ekonomist koji je predavao na *Berkeleyu*. Gledali smo jedana drugoga i ja sam iznenada shvatio da nemam ništa koherentno što bih rekao tom čovjeku, da je sav moj jezik kao ekonomista potpuno beskoristan. Zar da mu kažem da bude sretan zato što je BDP porastao za pet posto ili nešto takvo? Sve je bilo besmisleno.

Otkrio sam da ja u tom okruženju ne znam govoriti i da moram pronaći novi jezik. To je podrijetlo metafore bosonoge ekonomije, a konkretno znači, što ekonomist mora vježbati: mora se odvažiti da stane u blato. Ekonomisti studiraju i analiziraju siromaštvo iz svojih lijepih ureda. Imaju sve statistike i rade modele, znaju sve što se može znati o siromaštvu, ali ga ne razumiju. I to je osnovni problem. I zato je siromaštvo još uvijek tamo. To je potpuno promijenilo moj život kao ekonomista. Smislio sam jezik koji će biti koherentan, sukladan onim situacijama i onim uvjetima..

Kako primjenjujete takvu ekonomiju proizašlu iz iskustva siromaštva?

Stvari su puno dublje. Nema recepta koje vi u Americi toliko volite, petnaest koraka do rješenja i slično. Dosegli smo točku u evoluciji kada znamo mnogo, a razumijemo vrlo malo. Nikada u ljudskoj povijesti nije postojala takva akumulacija znanja kao zadnjih sto godina. Ali pogledajmo sebe. Za što služi to znanje, što smo učinili s njim? Poanta je da znanje samo po sebi nije dovoljno, manjka nam razumijevanje.

Recimo da ste prostudirali sve, s teološkog, antropološkog, biološkog pa čak i biokemijskog polazišta, o ljudskom fenomenu koji se zove ljubav i pretpostavite da znate sve. Međutim, dok se ne zaljubite, ljubav ne možete razumjeti, što znači da možete razumjeti samo ono čega postanete dio. Kada pripadaš možeš razumjeti, kada si odvojen, možeš akumulirati znanje, što je i bila funkcija znanosti. Znanost je podijeljena u dijelove, ali razumijevanje je holistično (sveobuhvatno). Ekonomisti studiraju i analiziraju siromaštvo iz svojih lijepih ureda. Imaju sve statistike i rade modele, znaju sve što se može znati o siromaštvu, ali ga ne razumiju.

To se zbiva i sa siromaštvom. Ja sam razumio siromaštvo jer sam bio tamo, živio sam sa siromašnima, jeo s njima, spavao s njima itd. Onda počinjete shvaćati da u tom okruženju postoje drukčije vrijednosti i principi od onih na koje ste navikli i da možete naučiti fantastične stvari tamo gdje to ne biste očekivali. Od siromašnih sam naučio mnogo više nego na sveučilištu, ali jako malo ljudi ima takvo iskustvo. Oni gledaju na te stvari izvana, mjesto da ih žive iznutra.

Ljudi koji žele raditi na iskorjenjivanju siromaštva ne znaju da je u siromaštvu enormna kreativnost. Ne možete biti idiot ako želite preživjeti. Svaku minutu vi morate misliti: što je sljedeće?, što moram znati?, kako ovdje doskočiti?, što je ovo, što je ono, drugo, treće...? Kreativnost je konstantna. Zatim suradnja, međusobna pomoć, izvanredne stvari kojih više ne nalazite u našem dominantnom društvu, koje je individualističko, pohlepno, egoistično itd., potpuno suprotno od oboga što nalazite ovdje. Ponekad je upravo šokantno da nailazite na mnogo sretnije ljude u siromaštvu nego u svojoj okolini. To znači da siromaštvo nije samo pitanje novca. Mnogo je kompleksnije.

... I kada živite u tim zajednicama gdje ste tako puno naučili, što vas ljudi pitaju, što žele znati od Vas?

Možda će Vas iznenaditi. Ja mislim da oni tamo nisu za nas jako zainteresirani. Mi sebe precjenjujemo. Mislimo da oni žele biti poput nas. Čak što više, ako idemo tamo, mi vjerujemo da će oni nadići svoje probleme ako postanu što više nalik nama, da moraju biti kao mi. A to je glupost. Mogu Vam dati puno primjera.

Na primjer, susretao sam se često po Južnoj Americi s mladim ljudima koji volontiraju u Mirovnom korpusu; dragi mladi ljudi. Jednom su neki od njih ženi koja je ručno pletla dva poncha tjedno poklonili stroj kako bi brže radila i mogla

napraviti i do 20 poncha tjedno. Kada su se nekoliko mjeseci kasnije vratili pitali su je koliko poncha sada plete tjedno.

Dva, rekla je.

Čemu Vam onda stroj, pitali su.

Ja napravim dva, ali sada imam puno više vremena da budem sa mojim prijateljima i sa mojom djecom, bio je njezin odgovor.

U našem okruženju moraš raditi uvijek sve više i više. No, ne zato da bismo, kad napravimo više, mogli imati više vremena za sebe, za svoje prijatelje, za obitelj... Vidite, mi smo izgubili osjećaj za te vrijednosti.

Što moramo promijeniti?

Gotovo sve. Mi smo jednostavno, dramatično glupi. Sistematski se ponašamo suprotno od onoga što nam je jasno. Znamo točno što ne bismo trebali činiti. Nema nikoga tko to ne bi znao. Posebno veliki političari točno znaju što ne treba činiti, ali svejedno to čine.

Ne znam kako to promijeniti, nemam recepta. Ali definicija gluposti je upravo ta: ponašati se kako ne treba, kada nam je očigledno da tako ne treba.

"Ne idite kroz ovaj hodnik jer je potpuno taman i u njemu je rupa. Mogli biste u nju upasti."

"Ah ne, ne brinite."

I Vi uđete i... bum. Upali ste u rupu. Evo, to je glupost. To je naša situacija danas u svijetu.

Što se dogodilo nakon listopada 2008. Očekivali biste promjenu. Oni vide da model ne funkcionira, da je otrovan, dramatično otrovan. A što je rezultat...? Danas su još veći fundamentalisti (tj. još više uvjereni u te svoje principe koji su jasno pokazali da ne valjaju) nego prije toga. Jedino možemo biti sigurni da dolazi slijedeća kriza, dvaput jača. I da za tu krizu novca više neće biti. I to će biti posljedica sistematične ljudske gluposti. Zašto se toliko boje promijeniti sustav, kad znaju da je ovo neodrživo? Umjesto da prekinu obrasce, oni ih ubrzavaju. Ja nemam recepta protiv toga, ali se bojim, vrlo se bojim onoga što dolazi.

Što po Vašem mišljenju treba mijenjati?

Potreban nam je potpuno novi koncept ekonomije. Ova je ekonomija luda i otrovna. Ja sam ekonomist, ali se borim protiv ekonomije kakva se poučava i prakticira. Borim se već gotovo četrdeset godina, jer je to apsurdna ekonomija koja nema nikakve veze sa stvarnim životom. Sve je izmišljotina. Uvjeravaju nas da ako model ne radi, to nije zato što je model pogrešan već zato što nas stvarnost vara. Poučava se neoklasična ekonomija, čiji je potomak neoliberalna ekonomija. A neoklasična ekonomija potječe iz 19. stoljeća. Pretpostavlja se da trebamo probleme 21. stoljeća koji koji su sasvim novi (nemaju presedana) riješiti teorijama iz 19. stoljeća. Nemamo više fiziku iz 19. stoljeća, ni biologiju, ni inženjerstvo, ni ništa drugo. Jedino područje u kojem smo zaostali u 19. st. je ekonomija, što je elementarni apsurd, a *mainstream* mediji nas uvjeravaju da baš tako treba biti.